[2020] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਯੂ. ਪੀ. ਸਟੇਟ

ਬਨਾਮ

ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2020 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3498)

ਅਕਤੂਬਰ 16,2020

[ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਕੇ. ਐਮ. ਜੋਸੇਫ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ - ਉਲੰਘਣਾ-ਯੂਪੀ ਸਟੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੇਲਵੇ ਵੈਗਨਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅਨਾਜ/ਖਾਦ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ/ਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ; ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਗਮ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਤੱਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ - ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਵਿੰਧਿਆਚਲ (ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ) ਖੇਤਰ ਲਈ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਡਿਪੂਆਂ/ਕੇਂਦਰਾਂ ਲਈ ਐੱਫਸੀਆਈ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਲਈ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ - ਦੁਬਾਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਇਸੇ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੈਂਡਰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਭਵਾਨੀਪੁਰ-1 ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਸਫਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ - ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ - ਈ-ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ-ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਮਨਜ਼ੂਰ-ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ 26-07-19 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ 14-06-19 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ 16-07-19 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ-ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰੋ-ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ' ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸਾਧਨ ਹੈ-ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ-ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਟੈਂਡਰ-ਮੈਕਸਿਮਸ-ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਅਨੁਛੇਦ 226,14.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਆਰਟੀਕਲ 226-ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਰਾਜ ਦੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ/ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ.
ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਆਯੋਜਿਤ: 1.1 ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 26-07-2019, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 14-06-2019, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ 16-07-2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 14-06-2019 ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 16-07-2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ/ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1) ਜਿਸ ਨੇ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ' ਤੇ ਆਡੀ ਅਲਟਰਾਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 18,23][589-ਐੱਫ-ਐੱਚ; 590-ਏ-ਬੀ; 598-ਈ-ਜੀ]

ਨਵਾਬਖਾਨ ਅੱਬਾਸਖਾਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1974) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 121: [1974] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 427-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

1.2 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਢਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਬੇਲੋੜਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ" ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜੋ "ਵਿਅਰਥ" ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ। [ਪੈਰਾ 28,29 ਅਤੇ 33][600-ਸੀ-ਡੀ; 601-ਬੀ; 605-ਈ-ਐੱਫ]

ਐਸ. ਐਲ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਜਗਮੋਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 379: [1981] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 746; ਪੀ. ਡੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 8 SCC 776: [2006] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 454; ਕੇ. ਐੱਲ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (1984) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 43: [1984] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 184; ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੀਰਜ ਅਵਸਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 667: [2005] 5 ਐੱਸਸੀਆਰ 906; ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈਸੀਆਈਐੱਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ ਕਰਨਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 727:1993 (2) ਸਪਲਾਈ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 576; ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਆਹੂਜਾ (2008) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 31: [2008] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 222-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

1.3 ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਅਰਥ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ" ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਸਹਿਮਤੀ, ਗੈਰ-ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਡੀ ਅਲਟਰਾਮ ਪਾਰਟਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 38][618-ਬੀ-ਸੀ]

ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ (2001) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 214:2000 (3) ਸਪਲਾਈ. ਜੇ. ਟੀ. 450; ਕਰਨਾਟਕ ਐਸ. ਆਰ. ਟੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਜੀ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 409: [2005] 2 ਐੱਸਸੀਆਰ 520; ਵਿਵੇਕ ਨੰਦ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੇ ਐਂਡ ਕੇ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005)
5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 337: [2005] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1095; ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਤਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 315: [2006] 1 ਐਸਸੀਆਰ 377; ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2006) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 647:2006 (6) ਸਪਲਾਈ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 825; ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 54: [2007] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 95; ਮਣੀਪੁਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਾਈ ਟੋਕਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 65: [2007] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 965; ਸਕੱਤਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਨਾਮ ਪਿੰਡੀਗਾ ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 352: [2007] 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 145; ਪਿਠਾਨੀ ਸੂਰੀਆਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰੇਪਾਕਾ ਵੈਂਕਟ ਰਮਨਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 308: [2009] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 48; ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਹੋਸ਼ੀਆਪੁਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 216: [2010] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 658; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਘੁਵਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (2018) 15 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 463: [2018] 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1012-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.4 (1) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
(2) ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ। ਇੱਥੇ ਫਿਰ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
(3) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ।

(4) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਵਿਅਰਥ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(5) "ਪੱਖਪਾਤ" ਅਪਵਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39][618- ਐੱਚ; 619- ਏ - ਈ]

1.5 ਇਹਨਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਟੱਚਸਟੋਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੀਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿ, ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਠੇਕੇ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਉਸੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵੀ ਉੱਚੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਰਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
[ਪੈਰਾ 40,41][619- ਐੱਫ- ਐੱਚ; 620- ਏ- ਸੀ]
1.6 ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੰਮ ਹੋਈ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) 5136 ਅਤੇ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) 7351 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11-12-2019 ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 42,43][620-ਸੀ-ਈ]
1.7 ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 7364 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਥ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਦੋ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1, ਮੈਸਰਜ਼ ਧਰਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ) ਖੇਤਰ ਲਈ ਸਫਲ ਬੋਲੀਦਾਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਿਤੀ 26-07-2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ) ਦੀ 07-01-2020 ਦੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਧਰਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11-12-2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੋ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। [ਪੈਰਾ 44][620- ਐੱਫ - ਜੀ]

ਏ. ਬੀ. ਐੱਲ. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਗਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [2004]

3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 553; ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐੱਸ. ਈ. ਆਈ. ਐੱਲ. ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 440: [2008] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 663; ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਇਸਪਾਤ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 186: [2010] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 417; ਸੂਰਿਆ ਨਿਰਮਾਣ ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2019) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 794; ਵੇਰੀਗਾਮਟੋ ਨਵੀਨ ਬਨਾਮ ਏ. ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 344:2001 (3) ਸਪਲਾਈ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 112; ਰਿਸ਼ੀ ਕਿਰਨ ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਬਨਾਮ ਕੰਡਲਾ ਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਬੋਰਡ (2015) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 233: [2014] 5 ਐੱਸਸੀਆਰ 411; ਜੋਸ਼ੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਕ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 728: [2015] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1042; ਧਰਮਪਾਲ ਸੱਤਿਆਪਾਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਗੁਹਾਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 519: [2015] 6 ਐਸਸੀਆਰ 437; ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸਕੇ ਸ਼ਰਮਾ (1996) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 364:1996 (3) ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 972; ਐਮ. ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 237: [1999] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1173; ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ ਖਾਨ (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 529; 2000 (2) ਸਪਲਿੱਟ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 684; ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ (2010) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 349: [2010] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 35-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਰੌਨਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਈਵੀਆਰ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 492: [1998] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 421; ਜਗਦੀਸ਼ ਮੰਡਲ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 14 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 517; ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਰਬੜ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 216: [2012] 8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 128; ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1994) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 651: [1994] 2 ਐੱਸਸੀਆਰ 122; ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੀਐੱਸ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ
(2007) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 477: [2006] 7 ਸਪਲਿੱਪ ਐਸਸੀਆਰ 868-ਵੱਖਰਾ.

ਨੋਬਲ ਸਰੋਤ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2006) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 236: [2006] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 53; ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1977) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 457: [1977] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 249-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ 'ਤੇ-ਜੇ. ਆਰ. ਲੁਕਾਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਸਫ਼ਾ 86)-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2006] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 53 ਪੈਰਾ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 663 ਪੈਰਾ 20 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2010] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 417 ਪੈਰਾ 20 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1977] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 249 ਪੈਰਾ 21 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2001] 3 ਸਪਲਾਈ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 112 ਪੈਰਾ 21 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2014] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 411 ਪੈਰਾ 22 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2015] 6 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1042 ਪੈਰਾ 22 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1974] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 427 ਪੈਰਾ 23 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1998] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 421 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਰਾ 24

[2012] 8 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 128 ਵਿਲੱਖਣ ਪੈਰਾ 25

[1994] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 122 ਵੱਖਰਾ ਪੈਰਾ 25

[2006] 7 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 868 ਵੱਖਰਾ ਪੈਰਾ 25

[1981] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 746 ਪੈਰਾ 28 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2006] 1 ਪੂਰਕ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 454 ਪੈਰਾ 28 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1984] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 184 ਪੈਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 5 ਪੂਰਕ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 906 ਪੈਰਾ 30 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

1993 (2) ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 576 ਪੈਰਾ 31 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 222 ਪੈਰਾ 32 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 6 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 437 ਪੈਰਾ 33 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

1996 (3) ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 972 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1173 ਪੈਰਾ 35 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] 2 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 684 ਪੈਰਾ 36 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 35 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 520 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1095 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2006] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 377 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਯੂ. ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

[2006] 6 ਪੂਰਕ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 825 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 95 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2007] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 965 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2007] 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 145 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2009] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 48 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2010] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 658 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
[2018] 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1012 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2020 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3498।
2019 ਦੇ ਰਿੱਟ ਸੀ ਨੰਬਰ 25389 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 11-12-2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ.
ਨਾਲ
2020 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3499 ਅਤੇ 3500

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐਸਜੀ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਚਨਾ ਗੁਪਤਾ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਕੱਕੜ, ਸ਼ਕਤੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤਿਕਾ ਦਿਵੇਦੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਇਮਰਾਨ ਸਈਦ, ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਆਰ. ਐੱਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.
1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਯੂਪੀ ਸਟੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ("ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ") ਵੱਲੋਂ 06-01-2018 ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਵੈਗਨਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ/ਖਾਦ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ/ਲੋਡ ਕਰਨ, ਅਨਾਜ/ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਥੈਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟੈਕ ਕਰਨ, ਬੈਗਿੰਗ, ਵਜ਼ਨ, ਮਾਨਕੀਕਰਨ, ਅਨਾਜ/ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਆਦਿ ਲਈ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਗਮ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਤੱਕ ਅਨਾਜ/ਖਾਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਜਾਂ ਵਿੰਧਿਆਚਲ (ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ) ਖੇਤਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ। ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵ 16-01-2018 ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਟੈਂਡਰ "ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਨਾਂ" ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 01-04 = 2018 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿੰਧਿਆਚਲ (ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ) ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਡਿਪੂਆਂ/ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ "ਐਫਸੀਆਈ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਲਈ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ" ਲਈ ਸੀਃ

ਲ. ਨੰ.	ਡਿਪੂ/ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਕੰਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਮਰੱਥਾ (M.T ਵਿੱਚ)	ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਮੁੱਲ	ਆਰਟੀਜੀਐਸ/ਐਨਈਐਫਟੀ ਰਾਹੀਂ 20% ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਕਮ @	ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ (ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ)
1.	ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ	8430	50000000.00	1000000.00	5000000.00
2.	ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਪੀ.ਈ.ਜੀ.-1	30000	60000000.00	1200000.00	6000000.00
3.	ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਪੀ.ਈ.ਜੀ.-11	10000	10000000.00	200000.00	1000000.00
4.	ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ)	61400	9000000.00	180000.00	900000.00

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਬੋਲੀ 17-04-2018 ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਲ ਬੋਲੀਆਂ 23-04-2018 ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨਃ

" ਪੀ.ਈ.ਜੀ. ਭਵਾਨੀਪੁਰ-1 ਕੇਂਦਰ

ਲ. ਨੰ.	ਬੋਲੀਕਾਰ	ਦਰ
1.	ਮਾਂ ਭਵਾਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ	222% ਘੱਟ
2.	ਇਕਬਾਲ ਅਹਿਮਦ ਅੰਸਾਰੀ	154% ਘੱਟ
3.	ਸੁਰੇਸ਼ ਸਿੰਘ	174% ਘੱਟ

ਪੀ.ਈ.ਜੀ. ਭਵਾਨੀਪੁਰ-11 ਕੇਂਦਰ

ਲ. ਨੰ.	ਬੋਲੀਕਾਰ	ਦਰ
1.	ਮਾਂ ਭਵਾਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ	198% ਘੱਟ
2.	ਇਕਬਾਲ ਅਹਿਮਦ ਅੰਸਾਰੀ	153% ਘੱਟ
3.	ਸੁਰੇਸ਼ ਸਿੰਘ	174% ਘੱਟ

ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਸੈਂਟਰ

ਲ. ਨੰ.	ਬੋਲੀਕਾਰ	ਦਰ
1.	ਮਾਂ ਭਵਾਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ	219% ਘੱਟ
2.	ਇਕਬਾਲ ਅਹਿਮਦ ਅੰਸਾਰੀ	139% ਘੱਟ
3.	ਸੁਰੇਸ਼ ਸਿੰਘ	134% ਘੱਟ
4.	ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ	248% ਘੱਟ

ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ) ਕੇਂਦਰ

ਲ. ਨੰ.	ਬੋਲੀਕਾਰ	ਦਰ
1.	ਮਾਂ ਭਵਾਨੀ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ	180% ਘੱਟ
2.	ਧਰਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ	300% ਘੱਟ
3.	ਸੋਨਭੱਦਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ	ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ
4.	ਮਨੀਸ਼ਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ	225% ਘੱਟ
5.	ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ	25% ਘੱਟ

(ਜਿੱਥੇ ਏ. ਐੱਸ. ਓ. ਆਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ) "

4. 04-05-2018 ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ "ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ" ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 01-06-2018 ਨੂੰ, ਉਸੇ ਖੇਤਰ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਸਾਲਾਨਾ ਮੁੱਲ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸੀ।

5. 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 5136 ਅਤੇ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 7351 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਵਾਨੀਪੁਰ-1 ਕੇਂਦਰ ਲਈ 341% ਏਐੱਸਓਆਰ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸਫਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ, ਭਵਾਨੀਪੁਰ-2 ਅਤੇ ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ) ਲਈ ਹੋਰ ਸਫਲ ਟੈਂਡਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 314%, 338% ਅਤੇ 290% ਏਐੱਸਓਆਰ ਸਨ। 13-07-2018 ਨੂੰ, ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ.

6. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, 27-05-2019 ਨੂੰ, ਪੂਰਵਾਂਚਲ ਟਰੱਕ ਮਾਲਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਈ-ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਫਿਰ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 30-05-2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਮਾਲਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀ 27-05-2019 ਦੀਆਂ ਦੋ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

XXX XXX

ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ 16-04-2018 ਨੂੰ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਟੈਂਡਰ 05-05-2018 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ 16-06-2018 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਮੁੜ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਟੈਂਡਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਵੇਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਅਲਾਟ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਓ।
7. ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇਕਪਾਸੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਦਰਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਇੱਕੋ ਟੈਂਡਰ ਮਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। 14-06-2019 ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨਃ

"ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੰਬਰ 1.1001.23318 ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੀ. ਈ. ਜੀ. ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ) ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਦੈ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਤੱਥ ਲੁਕਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੈ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੰਬਰ 1.1001.23318 ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਪੀਈਜੀ ਤੇਂਦੂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।
8. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਮੰਡਲ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵੀ ਇਕਪਾਸੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 29-06-2019 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆਃ

ਸੂਬਾ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ੍ਰੀ ਮਧੂਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ ਆਰਬੀਐਚਐਨ/ਮਿਤੀ 26-05-2018 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ (ਵਿੱਤ) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈ-ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 12-07-2018 ਨੂੰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 13-07-2018 ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। 13-07-2018 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਧੂਕਰ ਗੁਪਤਾ ਸਟੇਟ ਰੀਜਨਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਟੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਸਧਾਰਨ ਚੌਕਸੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ।
2. ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੁਜ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਮਧੂਕਰ ਗੁਪਤਾ ਜੋ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ।

3. ਸਿਰਫ਼ ਰਜਿਸਟਰਡ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਰਜਿਸਟਰਡ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਗੁਣਾ ਉੱਚੀ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ।
4. ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ ਆਰਬੀਐਨ/284/ਮਿਤੀ 12-07-2018 ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਖਨਊ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਐਂਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਰ 314 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 341 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 338 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 290 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਰ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੋਂ ਉੱਚ ਦਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਤਾਂ ਉੱਚ ਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਾਰਕੀਟ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਐਸ. ਰਾਜ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮਧੂਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਉੱਚ ਦਰ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।
5. ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਗਮ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਨੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਰ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।
6. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਚੋਣ ਲੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ।

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਰਕੀਟ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਰਸਮੀ ਦਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

9. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਯੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੇ 16-07-2019 ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ 14-06-2019 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"ਇਸ ਵਿੱਚ, ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੰਧਤ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋਗੇ। ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਪਿਛਲੀ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ੀਟ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸਬੰਧਤ ਗੁਦਾਮਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਈ-ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

10. ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ 26-07-2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੁਝ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 18-10-2019 ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਲੈ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4,40,05,369 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਹ ਰਕਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

11. ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਜੁਲਾਈ 2019 ਵਿੱਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2019 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 25389 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ "ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ" ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 26-07-2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

12. ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 11-12-2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਕਿ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 5136 ਅਤੇ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 7351 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੱਖੇ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਠੇ:

"(ਏ) ਕੀ ਦੋ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗਲਤ ਹਨ;

(ਬੀ) ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ;

(ਸੀ) ਕੀ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ
(ਡੀ) ਕੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਲਈ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

13. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇੱਕ-ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ-ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਰੱਦ/ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੀਜਾ ਨੋਟਿਸ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਰਟੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਖੋਜ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਗਲਤ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ।

XXX XXX

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਣ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚ ਕੇ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਅਚਾਨਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨੋਟਿਸ ਗਲਤ ਸੀ, ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕਪਾਸੜ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਬੇਲੋੜੀ ਸੀ।

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆਃ

"ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਾਂਚ ਇਕਪਾਸੜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਗਲਤੀ' ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਅੰਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਤੱਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ 26-7-2019 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੱਲ ਰਹੀ ਚਰਚਾ ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 26-7-2019 (ਅਨੁਲਗ-13) ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੱਲੋਂ 14-6-2019 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 16-7-2019 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

15. ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੂਜੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ 26-07-2019 ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਮਿਤੀ 14-06-2019 ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਮਿਤੀ 16-07-2019, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਟੈਂਡਰ ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਰਾਂ ਜੋ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 01-06-2018 ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਲਈ ਠੇਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ' ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਠੇਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਰਥ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਭਾਵ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1, ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਵਿਖੇ 21-03-2020 ਨੂੰ ਦਰਾਂ (139% ਏਐਸਓਆਰ) 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 31-09-2019 ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ॥ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਫਲ ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਿਲੋਤਮਾ ਦੇਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 221% ਏਐਸਓਆਰ' ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

16. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ 16-07-2019 ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

17. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਨਿਗਮ ਤੋਂ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨੇੜ੍ਹਲੇ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਟੈਂਡਰ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਠੇਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਲਈ ਆਪਣਾ ਠੇਕਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਦਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਵਿਖੇ ਘੱਟ ਦਰ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਜਿਸ' ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਭਵਾਨੀਪੁਰ । ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਦੋਵਾਂ ਠੇਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਲੱਗ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸੋਚ ਦੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਮਿਤੀ 16-07-2019 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਪੱਖ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

18. ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 26-07-2019, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 14-06-2019, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ 16-07-2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼

ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 14-06-2019 ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 16-07-2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.
ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
19. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਤਰਾਜ਼, ਸਾਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਬੀਐਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਗਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 3 ਐਸਸੀਸੀ 553 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ

8. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।
9. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁਣ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇ. ਐਨ. ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ [(1955) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 305] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"20. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਿੱਟ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ...

ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਰਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਰਨ (ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਲਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਬਾਕੀ ਹੈ...ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਬੇਅਸਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ

ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਥਹੀਣ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ' ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕੇਐਨ ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡੀਐਫਓ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਸਿੰਘ [(1971) 3 ਐਸਸੀਸੀ 864] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

"ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਰਾਹੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ। ਕੇ. ਐਨ. ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਹਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸੀ।

11. ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਲੋਟਸ ਹੋਟਲਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ [(1983) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 379] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਮਨਾ ਦਿਆਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [(1979) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 489] ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾਃ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਧਨਤਾ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ' ਹੋਵੇਗੀ, ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਉੱਦਮ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਤੀ ਨਿਗਮ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਆਰਟੀਕਲ 12 ਵਿੱਚ 'ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਉਪਾਅ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

12. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐੱਲ. ਆਈ. ਸੀ. ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਐਸਕੋਰਟਸ ਲਿਮਟਿਡ [(1986) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 264] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ (ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 344, ਪੈਰਾ 102)

"ਜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਸ਼ੱਦਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਖਿੱਚਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ, ਉਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਦੀ ਆਮ ਭੂਮਿਕਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

13. ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਐੱਲ. ਆਈ. ਸੀ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਰਾਹਤ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, "ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁਦ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ

ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜ ਐਂਡ ਰੂਫ ਕੰਪਨੀ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ [(1996) 6 ਐਸਸੀਸੀ 22] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਾਲਸ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖੁਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਪਾਅ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ-ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। 14. ਇਹ ਫੈਸਲਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14. ਇਹ ਫੈਸਲਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਾਲਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਾਲਸੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਪੱਖ ਸਾਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਿਜ ਐਂਡ ਰੂਫ ਕੰਪਨੀ [(1996) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 22] ਦੇ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

20. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਬਲ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2006) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 236 (ਪੈਰਾ 15 'ਤੇ) ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਈ. ਆਈ. ਐਲ. ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 440 (ਪੈਰਾ 16' ਤੇ) ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ. ਪੀ. ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸਪਾਤ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 186 (ਪੈਰਾ 28 ਉੱਤੇ) ਅਤੇ ਸੂਰਿਆ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ (2019) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 794 (ਪੈਰਾ 3 ਉੱਤੇ)

21. ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1977) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 457 ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਤੇ ਉਕਤ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ", ਜੋ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵੇਰੀਗਾਮਟੋ ਨਵੀਨ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 344 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"21. ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ' ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਵਾਈਐਸ ਰਾਜਾ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਏਪੀ ਮਾਈਨਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ [(1988) 2 ਐਨ ਐਲਟੀ 722] ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਰਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ [(1975) 1 ਐਸਸੀਸੀ 737], ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [(1977) 3 ਐਸਸੀਸੀ 457], ਰਾਮਲਾਲ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [(1976) 1 ਐਸਸੀਸੀ 112], ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਦਲ ਮਿੱਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [(1980) 2 ਐਸਸੀਸੀ 437], ਰਮਨਾ ਦਿਆਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਥਾਰਟੀ (1979) 3 ਐਸਸੀਸੀ 489 ਅਤੇ ਏ. ਆਈ. ਸੀ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਸੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਕੇਸ [(1977) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 457] ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਠੇਕੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤਰਕਹੀਣ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

ਏਜੰਸੀਆਂ. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਦਵਾਰਕਾਦਾਸ ਮਰਫਾਤੀਆ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਬੋਰਡ [(1989) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 293], ਮਹਾਬੀਰ ਆਟੋ ਸਟੋਰ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਨ। [(1990) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 752] ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੇਖਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ (ਕੁਮਾਰੀ) ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ [(1991) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 212]। ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਤਹਿਤ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

22. ਰਿਸ਼ੀ ਕਿਰਨ ਲੈਜਿਸਟਿਕਸ ਬਨਾਮ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਟਰੱਸਟੀਜ਼ ਆਫ਼ ਕਾਂਡਲਾ ਪੋਰਟ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (2015) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 233 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇੱਕ "ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ" ਆਰਟੀਕਲ 226 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-ਪੈਰਾ 37 ਅਤੇ 38 ਵੇਖੋ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋਸ਼ੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (2015) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 728 ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"69. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿੱਤੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਖਤਿਆਰੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, "ਆਮ ਤੌਰ" ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ:

69.1. ਅਦਾਲਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ।

69.2. ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਉਕਤ ਢੰਗ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦੇਵੇਗੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

69.3. ਜੇ ਤੱਥ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜੋ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

69.4. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ' ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

70. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ/ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ/ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

70.1. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

70.2. ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਤਕਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

70.3. ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਬੂਤ ਲੈ ਕੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਪੀੜ੍ਹਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਦਿ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

70.4. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

70.5. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਅਸੁਵਿਧਾ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈਃ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
70.6. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਪਾਰਟੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

70.7. ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਸਮਰਥਿਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।
70.8. ਜੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਰਾਜ/ਸਾਧਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ।
70.9. ਰਾਜ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਧੁੰਦਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਖਰੇਵੇਂ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਸੀਮਾਂਕਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਨਤਕ ਤੱਤ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਧਨਤਾ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

70.10. ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

70.11. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

23. ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ/ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੇ ਟਿਕਾਊ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ-ਨਵਾਬਖਾਨ ਅੱਬਾਸਖਾਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1974) 2 ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 7 ਵਿੱਚ ਐਸਸੀਸੀ 121 ਵੇਖੋ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1) ਜਿਸ ਨੇ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਏ ਸਨ, ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਡੀ ਅਲਟਰਾਮ ਪਾਰਟਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇੱਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ' ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

24. ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜੋ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗਤ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਰੌਨਾਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਈਵੀਆਰ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 1 ਐਸਸੀਸੀ 492 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 11 ਤੋਂ 13,24 ਅਤੇ 25 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਮੰਡਲ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 14 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 517 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 22 ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਰਬੜ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 216 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਵਉੱਚ ਹੈ-ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 23 ਅਤੇ 24 ਵੇਖੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (1994) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 651 (ਪੈਰੇ 70 ਅਤੇ 71) ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੀ. ਐਸ. ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2007) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 477 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਨ। (ਪੈਰਾ 10 ਉੱਤੇ).

26. ਦੋਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਡੀ ਆਲਟਰਮ 'ਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਾਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

27. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਓਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਮਨੁੱਖ-ਬਾਈਬਲ ਦਾ 'ਆਦਮ'। ਜੇ. ਆਰ. ਲੁਕਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਆਨ ਜਸਟਿਸ' ਵਿੱਚ (ਸਫ਼ਾ 86 ਉੱਤੇ) ਕਿਹਾ ਹੈ,

"ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਰਕ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨਤ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਤੂੰ ਉਸ ਰੁੱਖ ਦਾ ਫਲ ਖਾਧਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ

ਆਦਮ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਸੱਪ ਨੇ ਸਬੂਤ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਇਸ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ, ਗੈਰ-ਵਰਜਿਤ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਦਮ ਨੇ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਨ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਰਕਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

28. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ" ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜੋ "ਵਿਅਰਥ" ਹਨ-ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24 ਵਿੱਚ ਐਸਐਲ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਜਗਮੋਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 4 ਐਸਸੀਸੀ 379 ਵੇਖੋ। ਪੀਡੀ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (2006) 8 ਐਸਸੀਸੀ 776 ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਬਦੀਲੀ" ਆਈ ਹੈਃ

"39. ਐੱਸ. ਐੱਲ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਜਗਮੋਹਨ ((1980) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 379) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਓ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ "ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ", ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ [(1996) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 364] ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਪੀ. ਸਟੇਟ [(1996) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 460] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਔਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੀਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ/ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਿਰਫ ਤਕਨੀਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਆਰ. ਐੱਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

ਕੇਸ. ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
29. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇ. ਐੱਲ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (1984) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 43 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"29. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗਰਗ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਟਾਫ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗਰਗ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸਨ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਲਟ ਜਾਂ ਦੰਡਾਤਮਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇਆਰ ਲੁਕਾਸ ਦੁਆਰਾ ਆਨ ਜਸਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਵਾਕੰਸ਼ "ਐਡੀ ਅਲਟਰਮ" ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਪਾਰਟੇਮ "ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੇਂਟ ਆਗਸਟੀਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਡੀ ਡੁਆਬਸ ਐਨੀਮੇਬਸ, XIV, 22 ਜੇਪੀ ਮਿਗਨੇ, ਪੀ ਐੱਲ 42,110)

xxx xxx xxx

32. ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ, ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਸਮੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਧਿਰ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

33. ਉਹ ਧਿਰ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

30. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੀਰਜ ਅਵਸਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 667 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ, ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਛਾਂਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਲੰਕ ਜਾਂ ਦੰਡਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਫਿਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾਃ

"47. ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੂ. ਪੀ. ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਨਿਯਮ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਆਰ. ਐੱਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.)

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਅਤੇ 43 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6-ਐੱਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛਾਂਟੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਛਾਂਟੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੰਡਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਕਲੰਕ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

48. ਵਿਵੇਕ ਨੰਦ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੇ ਐਂਡ ਕੇ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ [(2005) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 337] ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 345, ਪੈਰਾ 22)

"22. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਇਹ ਤਿੱਖਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਸਟੋਪਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। [ਗੁਰਜੀਵਨ ਗਰੇਵਾਲ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਡਾ. ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਦਾਸ਼ [(2004) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 263] ਦੇਖੋ।] ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

49. ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

31. ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ. ਸੀ. ਆਈ. ਐੱਲ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੀ. ਕਰਨਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 727 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾਃ ਇਸ ਲਈ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਨੁਸੰਗਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨਃ

xxx xxx xxx

[v] ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ

ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਮ ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਕਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਹਾਲੀ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਕੈਨੀਕਲ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉੱਥੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਬੇਈਮਾਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹ "ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਸਤਾਰ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ।

31. ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣ-ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ' ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣਗੇ, (ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ)।

ਜਾਂ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ) ਨਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
32. ਬੀ. ਕਰੁਣਾਕਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਤੀ ਨਿਗਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਆਹੂਜਾ (2008) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 31 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ

"21. ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ [(1993) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 727] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਇੰਨਾ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣ-ਸਪਲਾਈ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
(ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ)
33. ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਧਰਮਪਾਲ ਸਤਿਆਪਾਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਗੁਹਾਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 519, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆਃ

"38. ਪਰ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਹੁਤ ਲਚਕਦਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਹੱਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੂਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬਲਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਹਿਭਾਗੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰਜ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਜਿਹੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ, ਸਥਾਨ, ਫੜੇ ਗਏ ਖਤਰੇ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

39. ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਟੀਚਿਆਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ-ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾਲ "ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ"-ਭਾਵ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅੰਤਮ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗੀ-ਫਿਰ ਸੁਣਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ ਨੇ ਮੈਲੋਕ ਬਨਾਮ ਏਬਰਡੀਨ ਕਾਰਪਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। [(1971) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 1578], ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾਃ (ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. ਪੀ. 1595)

"... ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ... ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਅਰਥ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬ੍ਰੈਂਡਨ ਐਲ. ਜੇ. ਨੇ ਸਿਨਾਮੈਂਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ [(1980) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 582] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ: (ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. ਪੀ 593)

"... ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।"

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ "ਸਹੀ" ਨਤੀਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

40. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਹਰ ਉਲੰਘਣਾ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੱਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ "ਪੱਖਪਾਤ" ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਪਰੀਖਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ।

XXX XXX XXX

42. ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਰਾਬਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ? ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਇੰਗਲਿਸ਼ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਲ 1943 ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਪੈਕਮੈਨ [1943 ਏ. ਸੀ. 627] ਵਿੱਚ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਐਂਡ ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਚਿਤਰਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ [(1970) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 121] ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈਃ (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 123, ਪੈਰਾ 7)

"7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ. ਬੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬੋਰਡ ਲਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

43. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਰਾਬਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰ. ਸੀ. ਤੰਬਾਕੂ [(2005) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 725] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

44. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਈਸੀਆਈਐੱਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 758, ਪੈਰਾ 31)

"31. ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣ-ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ' ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣਗੇ, (ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੋਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ) ਨਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

45. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਸੂਲੀਯੋਗ ਰਕਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਰ. ਸੀ. ਤੰਬਾਕੂ [(2005) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 725] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗੀ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
34. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (1996) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 364 ਵਿੱਚ "ਚੁਕਵੇਂ ਮੌਕੇ" ਅਤੇ "ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ" ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਪੱਖਪਾਤ" ਅਪਵਾਦ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਃ
“32. ਹੁਣ, ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (iii) ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਇਸਦਾ ਨਾਂਹ ਹੋਵੇਗਾ? ਸਾਡੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਿਆਂ। ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਲਟ ਉਤਪਾਦਕ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ।

33. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। (ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ)

(1) ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ/ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ (ਏ) ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵਸਥਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ (ਬੀ) ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ।

(2) ਇੱਕ ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਠੋਸ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(3) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈਃ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। "ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ", "ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ" ਅਤੇ "ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ" ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਲਓ ਜਿੱਥੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕ/ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਖਪਾਤ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ, ਟੈਸਟ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਇੰਨਾ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਜਾਂ ਵੱਖਰਾ ਸਿਧਾਂਤ।

(4) (ਏ) ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

(ਬੀ) ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਕਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ [(1993) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 727] ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਚਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ (ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਅੰਤਮ ਪਰੀਖਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
(5) ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ-ਜਾਂ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ

ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼/ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਉਲੰਘਣਾ (ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੀਮ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਅਤੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, "ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ" ਅਤੇ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ "ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ"/"ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ" ਅਤੇ "ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਏ) ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ (ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਰੱਦ' ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਚੁਣਦਾ ਹੈ) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਭਾਵ, ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ। (ਐੱਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੇਮ). (ਬੀ) ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਆਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ) ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੇ। [ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ (ਨੰ. 5) ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਟੈਸਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(6) ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ/ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਐੱਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੀਮ (ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ) ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਅੰਤਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
(7) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਐੱਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੀਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ/ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

35. ਐੱਮ. ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 237 ਵਿੱਚ, ਜਗਮੋਹਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ "ਮਾਮੂਲੀ ਸਬੂਤ" ਜਾਂ "ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ" ਦਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ "ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕੇਸ" ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀਃ

"16. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
XXX XXX

22. ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ "ਅਸਲ ਤੱਤ" ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਨਤੀਜਾ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੇਖੋ ਮੈਲੋਕ ਬਨਾਮ ਏਬਰਡੀਨ ਕਾਰਪਨ [(1971) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 1578] (ਲਾਰਡ ਰੀਡ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਗਲੀਨ ਬਨਾਮ ਕੀਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ [(1971) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 487], ਸਿਨਾਮੈਂਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ [(1980) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 582] ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਤਾਜ਼ਾ ਵਾਧਾ ਆਰ ਬਨਾਮ ਈਲਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਐਕਸ ਪੀ ਫੈਨਾਰਨ [(1996) 8 ਐਡਮਿਨ ਐਲਆਰ 351,358] (ਪੰਨਾ 358 ਉੱਤੇ ਐਡਮਿਨ ਐਲਆਰ) (ਦੇਖੋ ਡੀ ਸਮਿਥ, ਸਪਲ ਪੀ 89) (1998) ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਟ੍ਰੈਂਗਟਨ, ਐਲਜੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ "ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਇਡ ਬਨਾਮ ਮੈਕਮੋਹਨ [(1987) 2 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 821,862] (ਪੰਨਾ 862 ਉੱਤੇ ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ.) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਵੂਲਫ ਨੇ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਕਕਾਰਥੀ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਾਂਟ [1959 ਐਨ ਜ਼ੈਡ ਐਲ ਆਰ 1014] ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ (ਜਿਵੇਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ) ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ "ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ-ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨਹੀਂ-" ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਗਾਰਨਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ (8 ਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1996, ਪੀਪੀ 271-72) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ। ਦਲੀਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਿਜ ਬਨਾਮ ਬਾਲਡਵਿਨ [1964 ਏਸੀ 40], ਮੈਗਰੀ, ਜੇ ਵਿੱਚ ਜੇਨ ਬਨਾਮ ਰੀਸ [(1969) 2 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 1294] ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ "ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕੇਸ" ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਣ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਕਨਰ, ਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ ਸਿਧਾਂਤ" ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਅਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ

ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਅਕਸਰ ਬੋਲਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ"। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਬਿੰਘਮ ਨੇ ਆਰ ਬਨਾਮ ਟੇਮਜ਼ ਵੈਲੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਐਕਸ ਪੀ ਕਾਟਨ [1990 ਆਈਆਰਐਲਆਰ 344] ਵਿੱਚ ਛੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ "ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ" ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਉਸ ਦਾ ਲੇਖ "ਕੀ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?" 1991 ਪੀ. ਐਲ., ਪੀ. 64 ਵੀ ਦੇਖੋ।) ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਡੀ. ਐੱਚ. ਕਲਾਰਕ (1975 ਪੀ. ਐੱਲ., ਸਫ਼ੇ 27-63 ਦੇਖੋ) ਦੁਆਰਾ "ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਪਦਾਰਥ ਜਾਂ ਸ਼ੈਡੋ" ਵਿੱਚ "ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ ਸਿਧਾਂਤ" ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਲੋਕ [(1971) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐੱਲ. ਆਰ. 1578] ਅਤੇ ਗਲੇਨ [(1971) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐੱਲ. ਆਰ. 487] ਦਾ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਲਕਸ (ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ, 8ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1996, ਪੰਨਾ 323) ਕ੍ਰੈਗ (ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ, 3ਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 596) ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਿਥ (5ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1994, ਪੈਰਾ 10.031 ਨੂੰ 10.036) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਵੇਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਵੇਡ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ, 5 ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1994, ਪੰਨਾ 526-30) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਅਰਥ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਠੋਸ ਮਾਮਲਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਸਫਲਤਾ ਦੀ "ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ" ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੀ "ਮਰਜ਼ੀ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ, ਮਨਾਹੀ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ [(1996) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 364], ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਪੀ. ਸਟੇਟ [(1996) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 460] ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਈਨ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲਾਭ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

23. ਅਸੀਂ "ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ" ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ" ਤੱਥ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੰਨਾਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

36. ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ ਖਾਨ (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 529 ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਃ

"24. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇ. ਐੱਲ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ [(1984) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 43] ਸਬਿਆਸਾਚੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਜੱਜ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ) ਨੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ (ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਡ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ (5 ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੀਪੀ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 472-75) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ (ਐਸਸੀਸੀ ਪੀ 58, ਪੈਰਾ 31)

"ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ... ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਦਿ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ [(1996) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 364] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, "ਪੱਖਪਾਤ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ [(1996) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 460] 25 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਬੇਕਾਰ ਰਸਮੀ" ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ "ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ" ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐੱਮ. ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਰੀਡ, ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ, ਲਾਰਡ ਵੂਲਫ, ਲਾਰਡ ਬਿੰਘਮ, ਮੈਗਰੀ, ਜੇ ਅਤੇ ਸਟ੍ਰੈਗਟਨ, ਐਲਜੇ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ। ਗਾਰਨਰ, ਕਰੇਗ, ਡੀ ਸਮਿਥ, ਵੇਡ, ਡੀ. ਐਚ. ਕਲਾਰਕ ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨਿਯਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

37. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਓਰਸ ਵਿੱਚ। ਬਨਾਮ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ (2010) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 349, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਅਤਿ-ਤਕਨੀਕੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਃ

"83. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੁੱਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਖਪਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ "ਅਸਲ" ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਠੋਰਤਾ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਢਿੱਲੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੈਰ-ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਰਸਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਪੀਆਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

XXX XXX

87. ਈਸੀਆਈਐੱਲ ਬਨਾਮ ਬੀ ਕਰੁਣਾਕਰ [(1993) 4 ਐੱਸਸੀਸੀ 727] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
88. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਆਹੂਜਾ [(2008) 9 ਐਸਸੀਸੀ 31] ਪੀਪੀ 38-39 ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੈਰਾ 21)

"21. ਬੀ. ਕਰੁਣਾਕਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਇੰਨਾ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਣ-ਸਪਲਾਈ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

89. ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਤੱਤ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ੰਕੇ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਤੱਤ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਡਿਫਾਲਟ ਤੋਂ ਵਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲੰਘਣਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

38. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਅਰਥ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ "ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ" ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਸਹਿਮਤੀ, ਗੈਰ-ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ' ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀਃ

(i) ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ (2001) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 214 (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1,4 ਅਤੇ 5 ਦੇਖੋ)

(ii) ਕਰਨਾਟਕ ਐਸ. ਆਰ. ਟੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਜੀ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 409 (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24 ਦੇਖੋ)

(iii) ਵਿਵੇਕ ਨੰਦ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੇ ਐਂਡ ਕੇ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 337 (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21,22 ਅਤੇ 26 ਦੇਖੋ)

(iv) ਮੁਹੰਮਦ. (2006) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 315 (ਪੈਰਾ 18 ਦੇਖੋ)

(v) ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 647 (ਪੈਰਾ 17 ਅਤੇ 19 ਦੇਖੋ)
(vi) ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 54 (ਪੈਰਾ 26 ਤੋਂ 32 ਦੇਖੋ)

(vii) ਮਣੀਪੁਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਾਈ ਟੋਕਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 65 (ਪੈਰਾ 21 ਅਤੇ 22 ਦੇਖੋ)
(viii) ਸਕੱਤਰ, ਏ. ਪੀ. ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਨਾਮ ਪਿੰਡੀਗਾ ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 352 (ਪੈਰਾ 7ਦੇਖੋ)
(ix) ਪਿਠਾਨੀ ਸੂਰੀਆਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰੇਪਾਕਾ ਵੈਂਕਟ ਰਮਨਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 308 (ਪੈਰਾ 18 ਦੇਖੋ)

(x) ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਹੋਸ਼ੀਆਪੁਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 216 (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 31 ਤੋਂ 36, ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 44 ਅਤੇ 45 ਦੇਖੋ) (xi) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਘੁਵਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (2018) 15 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 463 (ਪੈਰਾ 20 ਦੇਖੋ).

39. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

(1) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਆਡੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਯਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ। ਇੱਥੇ ਫਿਰ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(3) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਰੋਕ, ਸਹਿਮਤੀ, ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(4) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਵਿਅਰਥ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(5) "ਪੱਖਪਾਤ" ਅਪਵਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

40. ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਸਹੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਠੇਕੇ ਮਿਤੀ 01-06-2018 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਉਸੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮਿਤੀ 01-04-2018 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ

ਟੈਂਡਰ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵੀ ਉੱਚੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਰ ਹੈ। ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

41. ਅਸੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਰਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

42. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

43. 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) 5136 ਅਤੇ 2020 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀ) 7351 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11-12-2019 ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

44. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 2020 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 7364 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਥ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1, ਮੈਸਰਜ਼ ਧਰਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਤੇਂਦੂ (ਸੋਨਭੱਦਰ) ਖੇਤਰ ਲਈ ਸਫਲ ਬੋਲੀਦਾਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਿਤੀ 26-07-2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ) ਦੀ 07-01-2020 ਦੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਧਰਮ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11-12-2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੋ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

45. ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- **ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।**

